Ylikomisario Hannu Pietilä

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

U60/2020vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kolmansien maiden kansalaisia ulkorajoilla koskevan seulonnan käyttöönotosta (seulonta-asetus)

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijaa kuultavaksi hallintovaliokunnan etäkokoukseen sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston kirjelmästä Eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (seulonta-asetus).

2 Asiantuntijan lausunto

Komissio ehdottaa uusia menettelyjä, joilla maahan pyrkijän asema tultaisiin määrittämään nykyistä nopeammin. Rajalla otettaisiin käyttöön kaikkiin rajan ilman lupaa ylittäviin EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisiin sovellettava saumaton menettely, johon kuuluisi maahantuloa edeltävä seulonta, turvapaikkamenettely ja tarvittaessa nopea palauttamismenettely. Näin prosessit, jotka ovat tällä hetkellä erilliset, yhdistettäisiin. EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistusta voidaan pitää kannatettavana.

Komission tiedonannon liitteenä annettiin viisi lainsäädäntöehdotusta mukaan lukien ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kolmansien maiden kansalaisia koskevan seulonnan käyttöönotosta.

Yleisesti ottaen voi todeta, että seulontasäädöksen tavoite hallita nykyistä paremmin eri perustein tapahtuvaa maahantuloa on kannatettava. Asianmukaisesti toteutuessaan seulonnan päätyttyä olisi mahdollista tehdä päätöksiä henkilöä koskevista jatko toimista, esim. ohjaamisesta turvapaikka- tai palautusprosesseihin.

Ehdotuksen mukaan ulkorajalla tai sen läheisyydessä seulonnalla tunnistettaisiin myös ne henkilöt, jotka eivät täytä maahantulon edellytyksiä tai siitä ei ole varmuutta. Seulontamenettelyä sovellettaisiin myös sisämaassa tavattuihin henkilöihin, joiden laillisesta ulkorajanylityksestä ei ole näyttöä.

Kirjelmässä todetaan, että toimenpiteiden kohteena olevat henkilöiden tulee olla jatkuvasti viranomaisten tavoitettavissa eivätkä he voi omaehtoisesti välttää viranomaiskontaktia tai kadota prosessista eivätkä he näin ollen saa liikkua vapaasti seulontamenettelyn aikana.

EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistusesityksen mukaan ensimmäisenä vaiheena olisi maahantuloa edeltävä seulonta, jota sovellettaisiin kaikkiin ulkorajan ilman lupaa ylittäviin kolmansien maiden kansalaisiin. Seulonta käsittäisi henkilöllisyyden selvittämisen, terveys- ja turvallisuustarkastukset, sormenjälkien ottamisen ja niiden rekisteröimisen Eurodac-tietokantaan. On tärkeää, että ehdotuksessa on huomioitu Eurodac -menettelyn yhdenmukaisuus seulonnan kanssa. Jäsenvaltioiden olisi tehtävä seulonta myös, jos henkilö onnistuu välttämään rajatarkastuksen, mutta hänet havaitaan myöhemmin jäsenvaltion alueella.

Jotta tämä menettely toimisi, tulisi varmistua siitä, että nämä rekisteröintitoimenpiteet tulisi tehtyä käytännössä kaikille henkilöille, jotka saapuvat jäsenvaltioiden alueelle ja jotka kuuluvat toimenpiteiden kohderyhmään. Taltioitujen tietojen tulisi olla käytettävissä kaikissa jäsenmaissa rajatarkastusten, ulkomaalaisvalvonnan ja turvapaikkahakuprosessin yhteydessä, jotta henkilöllisyys saataisiin varmistettua mahdollisimman luotettavasti. Viranomaisen on tiedettävä, kenen kanssa se on tekemisissä ja näin ollen tiedot siitä, miten henkilöllisyys varmistetaan ja mistä ja miten saadaan lisätietoa henkilöstä, tulisi olla mahdollisimman selkeän rekisterimenettelyn kautta saatavissa. Sormenjälkien ja muiden biometristen tunnisteiden käyttöä ja hyödyntämismahdollisuuksia tulisi lisätä kaikkialla Euroopassa.

Ehdotuksessa esitettyä Euroopan raja- ja merivartioviranomaisen (ERMV) ja EU:n turvapaikkaviraston tuen antamista jäsenvaltioille voidaan pitää kannatettavana mahdollisuutena erityisesti häiriötilanteissa ja se sopii hyvin ERMV:n nykyiseen ja tulevaan rooliin suhteessa jäsenmaihin.

Ehdotettu menettely toteutuakseen edellyttää säädöspäivityksiä viranomaisten siis myös poliisin toimivaltuuksien osalta mm. miten mahdollistetaan henkilön menettelystä poistumisen estäminen. Tulisi myös selvittää mikä tämän liikkumisrajoituksen suhde olisi nykyisiin Ulkomaalaislain 7 luvun turvaamistoimiin.

Kirjelmässä on todettu, että sisämaassa havaitaan vuosittain noin 2000 tapausta, jotka aiheuttaisivat poliisille seulontamenettelyn mukaisia toimenpiteitä. Kirjelmässä on myös todettu, että poliisin osalta seulontamenettelyn käyttöönotosta normaalitilanteessa ei tässä vaiheessa arvioida aiheutuvan lisätarpeita henkilöstöresurssin osalta. Luonnollisesti tälläkin hetkellä tavattaessa laittomasti maassa oleskeleva ulkomaalainen häneen kohdistetaan poliisin taholta toimenpiteitä, jotka riippuvat kulloisestakin tapauksesta. Jos ehdotettu seulontaprosessi olisi toteutuessaan jotain muuta kuin nykyiset prosessit ja tehtäisiin niiden lisäksi, sillä luonnollisesti olisi poliisille työtä lisäävä vaikutus ja näin ollen myös resurssitarvetta kasvattava vaikutus.

Kirjelmässä on todettu, että sisämaassa tavattujen ja seulontamenettelyssä olevien henkilöiden majoittaminen voi muodostua haasteeksi, jos suljettuun majoitukseen soveltuvat tilat ovat fyysisesti kaukana. Kirjelmässä todetaan myös, että mahdollisuus majoittaa henkilöt tilapäisesti poliisivankiloihin voisi

tulla kyseeseen kustannustehokkaana ratkaisuna. Poliisivankiloiden käyttöä tähän tarkoitukseen ei voida pitää sopivana ottaen huomioon, että ihmisoikeustoimijat ovat useita vuosia kiinnittäneet huomiota siihen, että ulkomaalaislain nojalla säilöön otettuja ei tulisi sijoittaa poliisin säilytystiloihin ja poliisi on määrätietoisesti pyrkinyt tämän toiminnassaan huomioimaan. Lisäksi on huomioitava, että poliisin säilytyskapasiteetti on rajallinen.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta, HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo
Poliisiylitarkastaja Mia Poutanen
Poliisiylitarkastaja Karl Linderborg
Poliisitarkastaja Ari Jokinen
Poliisihallitus, Esikunta
Sisäministeriö, poliisiosasto